

Мал. 3. Г. І. Шкуратава.
Набожнік, вышыўка гладзю.
Першая палова XX ст.

Мал. 4. Г. І. Шкуратава.
Сурвэтка, вышыўка рышэлье.
Першая палова XX ст.

1. Голоса ушедших деревень: науч.-популярное изд. / Г. Г. Нечаева [и др.]. – Минск : Беларус. наука, 2008. – 342 с.

2. Жук В. И. Декоративно-прикладное искусство Беларуси XVIII–XX вв.: становление и тенденции развития / В. И. Жук ; Ин-т искусствовед., этнографии и фольклора. – Минск : [б. и.], 2004. – 47 с.

ПРАБЛЕМА МАРАЛЬНАГА ВЫХАВАННЯ ЛЮБОВІ ДА МАЛОЙ РАДЗІМЫ Ў ПАДРАСТАЮЧАГА ПАКАЛЕННЯ ПРАЗ ПРАСТОРУ СУЧАСНАГА МУЗЕЯ

В. І. Мазалеўскі,

старшы навуковы супрацоўнік

Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Нясвіж»

На сённяшні дзень праблема маральнага выхавання падрастаючага пакалення з'яўляецца адной з найбольш важных і актуальных у сучасным грамадстве.

Праблема мадэрнізацыі маральнага выхавання ў сістэме адукацыі звязана з выяўленнем і захаваннем назапашаных лепшых традыцый у выхаванні моладзі, абнаўленнем яго зместу, праектаваннем новых адукацыйных тэхналогій.

Асноўнай мэтай маральнага выхавання з'яўляецца арыентацыя падрастаючых пакаленняў на каштоўнасці культуры, фарміраванне ў іх беражлівых адносін да малой радзімы, яе культурна-гістарычнага мінулага.

У. І. Даль тлумачыў слова «мараль» як «маральнае вучэнне, правілы для волі, сумлення чалавека» [2, с. 345]. Ён лічыў: «Маральны – супрацьлеглы цялеснаму, плоцкаму. Маральны побыт чалавека больш важны, чым побытматэрыяльны» [2, с. 358].

Ф. Ніцшэ лічыў: «Быць маральным ... этычным – значыць аказваць паслушэнства спрадвеку ўстаноўленаму закону або звычайу» [5, с. 289].

Мараль з'явілася на світанку развіцця грамадства. Вызначальную ролю ў яе ўзнікненні адыграла працоўная дзейнасць людзей. Кіруючыся маральнымі нормаў, асоба тым самым спрыяе жыццядзейнасці грамадства. Мараль падтрымліваецца сілай грамадскай думкі і звычайна выконваецца ў сілу перакананняў. Пры гэтым мараль афармляецца ў розных заповедзях, прынцыпах, якія прадпісваюць, як трэба паступаць.

З гадамі разуменне маралі змянілася. Так, напрыклад, у слоўніку С. І. Ожагава мы знаходзім: «Мараль – гэта ўнутраныя, духоўныя якасці, якімі кіруецца чалавек, этычныя нормы, правілы паводзін, якія вызначаюцца гэтымі якасцямі» [6, с. 414].

Л. А. Грыгаровіч даў наступнае вызначэнне: «Маральнасць – гэта асобасная характарыстыка, якая аб'ядноўвае такія якасці і ўласцівасці, як дабрыня, прыстойнасць, дысцыплінаванасць, калектывізм» [1, с. 104].

«Маральныя нормы – гэта правілы, патрабаванні, якія вызначаюць, як чалавек павінен паступіць у той ці іншай канкрэтнай сітуацыі. Маральная норма можа падахвочваць да пэўных учынкаў і дзеянняў, а можа і забараняць або перасцерагаць ад іх» [4, с. 12].

Выхаванне – гэта двухбаковы працэс, заснаваны на ўзаемадзеянні выхавацеля і выхаванцаў [8, с. 25].

Паняцце маральнае выхаванне І. П. Падласы раскрывае як мэтанакіраванае і сістэматычнае ўздзеянне на свядомасць, пачуцці і паводзіны выхаванцаў з мэтай фарміравання ў іх маральных якасцяў, адпаведных патрабаванням грамадскай маралі [7, с. 163].

Асноўныя задачы маральнага выхавання: фарміраванне маральнай свядомасці; выхаванне і развіццё маральных пачуццяў; выпрацоўка ўменняў і навыкаў маральных паводзін [3, с. 163].

Музеі з'яўляюцца захавальнікамі чалавечай памяці. Як інстытуты культуры яны збіраюць, захоўваюць, вывучаюць і прапагандуюць гісторыка-культурную спадчыну, далучаюць людзей да прадметнага свету культуры. Для сучаснага музея характэрным з'яўляецца ўзрастанне культурна-адукацыйнай дзейнасці, у іх фарміруецца адукацыйная канцэпцыя, якая грунтуецца на дыялагавых формах зносін з аўдыторыяй.

Сучасны музей з'яўляецца адной з форм працы па развіцці творчай самадзейнасці і грамадскай актыўнасці падлеткаў і мае выхаваўчую і навукова-пазнавальную каштоўнасць. Ён збірае інфармацыю аб мінулым і сучасным культуры грамадства, што спрыяе фарміраванню самасвядомасці падростаючага пакалення. Дзякуючы гэтаму падростаючае пакаленне атрымлівае магчымасць арыентавацца ў гістарычнай і культурнай прасторы. Падарожнічаючы па родным краі, вывучаючы помнікі гісторыі і культуры, удзельнічаючы ў пошукавай працы, сустракаючыся з цікавымі людзьмі, падлеткі даведваюцца аб гісторыі роднага краю знутры, разумеюць, як шмат сіл і душы ўклалі іх продкі ў культуру і эканоміку роднага краю, часткай якога яны з'яўляюцца. Гэта выходзіць павагу да памяці мінулых пакаленняў, беражлівыя адносіны да культурнай і прыроднай спадчыны, без чаго нельга выхаваць патрыятызм і любоў да сваёй айчыны і малой радзімы. Су-

часны музей дае магчымасць падростаючаму пакаленню паспрабаваць свае сілы ў розных відах навуковай, тэхнічнай і грамадскай дзейнасці. Моладзь атрымлівае практычныя навыкі пошукавай працы, уменне апісваць і класіфікаваць гістарычныя крыніцы, рэдагаваць гістарычныя дакументы, набывае ўменне працаваць у архіве і бібліятэцы.

Сучасны музей – гэта складаны арганізм. Яго жыццяздольнасць цалкам залежыць ад зладжанай працы ўсяго калектыву музейных педагогаў і дзяцей, якія яго наведваюць. Такім чынам, стварэнне і праца школьнага краязнаўчага музея – гэта не проста збор, а мэтанакіраваная праца, якая нясе ў сабе велізарны выхаваўчы і адукацыйны патэнцыял.

Улічваючы дадзеныя тэарэтычныя пазіцыі, можна зрабіць выснову аб тым, што маральнае выхаванне любові да малой радзімы праз сучасны музей, як і выхаванне наогул, павінна грунтавацца на веданні тых кампанентаў быцця, культуры, якія фарміруюць у цэлым уяўленне падростаючага пакалення аб малой радзіме, яе культурна-гістарычных традыцыях, дасягненнях і каштоўнасцях, лепшых яе прадстаўніках. Вырашэнню гэтай задачы павінен служыць сучасны музей, дзейнасць якога накіравана на фарміраванне сацыяльна-актыўнай пазіцыі, асабісты ўдзел, пошук і зразуменне сацыяльнага і духоўнага пачатку сваёй радзімы, народа. Важнае месца ў вырашэнні гэтай задачы займае непасрэдны кантакт выхаванца з гістарычнымі матэрыяламі, элементамі культуры, які ажыццяўляецца ва ўмовах сучаснага музея.

Можна казаць пра музей адначасова не толькі як пра форму арганізацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці (уключэнне дзяцей у пошукавую, краязнаўчую працу на базе музея), але і як аб сродку маральнага выхавання.

Музей валодае велізарным адукацыйна-выхаваўчым патэнцыялам, так як ён захоўвае і экспануе сапраўдныя гістарычныя дакументы. Эфектыўнае выкарыстанне гэтага патэнцыялу для выхавання падлеткаў у духу высокай маральнасці,

патрыятызму, грамадзянскай самасвядомасці з'яўляецца адной з найважнейшых задач сучаснага музея. Удзел падлеткаў у пошукавай працы, вывучэнні і апісанні музейных прадметаў, стварэнні экспазіцыі, правядзенні экскурсій, вечароў, канферэнцый спрыяе запаўненню іх вольнага часу. У працэсе даследчай дзейнасці дзеці авалодваюць рознымі прыёмамі і навыкамі крэацыва і музейнай прафесійнай дзейнасці, а ў ходзе крэацываў пошукаў – асновамі многіх навуковых дысцыплін, якія не прадугледжаны школьнай праграмай.

Выхаванне маральных пачуццяў падростаючага пакалення – адна з задач маральнага выхавання, якая ўключае ў сябе выхаванне любові да блізкіх людзей, да малой радзімы, гэта значыць да роднага дому, да роднай вуліцы, да роднага сяла і роднай краіны.

1. *Григорович, Л. А.* Педагогика и психология : учеб. пособие для вузов / Л. А. Григорович. – М., 2004. – 480 с.

2. *Даль, В. И.* Толковый словарь живого великорусского языка. – Т. 3 / В. И. Даль. – М. : ГИС, 1955. – 556 с.

3. *Максютин, Н. Ф.* Культурно-досуговая деятельность / Н. Ф. Максютин. – Казань : Казан. гуманитар. ун-т, 1995. – 138 с.

4. *Медведева, Е. Б.* Музейная педагогика как новая научная дисциплина / Е. Б. Медведева, М. Ю. Юхневич // Культурно-образовательная деятельность музеев. – М., 2003. – С. 12–13.

5. *Ницше, Ф.* Сочинения : в 2 т. / Ф. Ницше. – М. : НИИОП АПНСССР, 1998. – Т. 1. – 517 с.

6. *Ожегов, С. И.* Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – 2-е изд. – М. : 2002. – 944 с.

7. *Подласый, И. П.* Педагогика / И. П. Подласый. – М. : Просвещение : Гуманит. изд. центр «ВЛАДОС», 1996. – 432 с.

8. *Юхневич, Ю. М.* Я поведу тебя в музей : учебное пособие по музейной педагогике. – М. : Рос. ин-т культурологии, 2001. – 224 с.